

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Відокремлений структурний підрозділ «Любешівський технічний фаховий коледж
Луцького національного технічного університету»
Циклова методична комісія соціально-гуманітарних дисциплін та
іноземних мов

ЗАТВЕРДЖЕНО
Заступник директора з НР
Тетяна ГЕРАСИМИК-ЧЕРНОВА

РОБОЧА ПРОГРАМА (СИЛАБУС) НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ ФІЛОСОФСЬКИХ ЗНАНЬ

Освітньо-професійний ступінь	Фаховий молодший бакалавр
Галузь знань	27 Транспорт
Спеціальність	274 Автомобільний транспорт
Освітньо-професійна програма	Автомобільний транспорт

Любешів 2022 р.

Розробник: Мельник Роман Миколайович, викладач коледжу
ДАНІ ПРО ПОГОДЖЕННЯ
РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ (СИЛАБУСА) НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Розглянуто та схвалено на засіданні робочої проектної групи (РПГ) освітньо-професійної програми «Автомобільний транспорт»	Протокол від <u>01.09.2022р.</u> № <u>01</u> Керівник РПГ <u>Оласюк Я.В.</u> (підпис) (прізвище, ініціал)
Розглянуто та схвалено на засіданні циклової методичної комісії викладачів соціально-гуманітарних дисциплін та іноземних мов	Протокол від <u>01.09.2022р.</u> № <u>1</u> Голова ЦМК <u>Мельник Р.М.</u> (підпис) (прізвище, ініціал)

Дані про перегляд робочої програми навчальної дисципліни:

Навчальний рік, в якому вносяться зміни	Номер додатку до робочої програми з описом змін	Зміни розглянуто і схвалено			
		Дата та номер протоколу засідання РПГ	Підпис керівника РПГ	Дата та номер протоколу засідання циклової методичної комісії	Голова циклової методичної комісії

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Загальна інформація про навчальну дисципліну	
Повна назва навчальної дисципліни	Основи філософських знань
Розробник(и)	Мельник Роман Миколайович, викладач суспільних дисциплін, викладач I - ї категорії E-mail: bravo5@ukr.net http://politologyabove.blogspot.com
Семестр вивчення навчальної дисципліни	I(III) - й семестр
Обсяг навчальної дисципліни	Обсяг становить 3,0 кредити ЄКТС, 90 годин, з яких 32 годин становить контактна робота з викладачем, 58 годин самостійна робота. Форма контролю - залік (2 год.). Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання - 4 год. Курсовий проект - не передбачено.
Мова(и) викладання	Українська мова
2. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі	
Статус дисципліни	Обов'язкова навчальна дисципліна за освітньо-професійною програмою
Передумови для вивчення дисципліни	Необхідні знання з таких дисциплін: «Основи права», «Соціологія», «Історія України»
Додаткові умови	Одночасно мають бути вивчені (забезпечені): «Основи економічної теорії», «Політологія», «Іноземна мова за ПС»
Обмеження	Відсутні
3. Мета та завдання навчальної дисципліни	
Мета курсу. Вивчення філософії має на меті надати можливість розуміння загальних закономірностей існування й розвитку світобудови у контексті вивчення філософських основ й релігійної толерантності крізь призму учіння релігієзнавства. Ознайомити здобувачів освіти з історичним та логічним методами дослідження, методом сходження від абстрактного до конкретного як необхідною умовою пізнання. Розкрити закономірності розвитку людини як головного об'єкта дослідження, навчити знаходити головні ланки причинно-наслідкових зв'язків і відрізняти їх від побічних, як у матеріальних, так і в духовних процесах; прослідкувати закономірності об'єктивації й матеріалізації ідей на прикладах діяльності зарубіжних та вітчизняних діячів науки та практики, виробити навички аргументації власних переконань. Завдання курсу - ознайомлення студентів з історичним та логічним методами дослідження, методом сходження від абстрактного до конкретного, що є необхідною умовою . Розкрити закономірності розвитку людини як головного об'єкта дослідження , навчити знаходити головні ланки причинно-наслідкових зв'язків і відрізняти їх від побічних як у матеріальних, так і в духовних процесах;	

простежити закономірності об'єктивації й матеріалізації ідей на прикладах діяльності зарубіжних та вітчизняних діячів науки та практики, виробити навички аргументації власних переконань. До завдань розділу релігієзнавства слід віднести пояснення розділів академічного релігієзнавства та його змісту і функцій, розгляд проблеми походження релігії, різних підходів її тлумачення, розкриття сутності релігійного феномену й ознайомлення студентів з різними типами релігійних вірувань, починаючи з ранніх форм, родоплемінних релігій, аж до етнічних і світових, а також популярних на теренах України.

4. Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач в результаті вивчення дисципліни

ІК Фаховий молодший бакалавр: повинен вміти вирішувати типові спеціалізовані задачі в окремій галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що вимагає застосування положень і методів відповідних наук та може характеризуватися певною невизначеністю умов; нести відповідальність за результати своєї діяльності; здійснювати контроль інших осіб у визначених ситуаціях.

ЗК 02. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної галузі її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технології, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

5. Програмні результати навчання

ПРН-18. Доносити до широкого кола осіб (колеги, керівники, клієнти) власного розуміння, знань, суджень, досвіду, зокрема у сфері професійної діяльності.

ПРН-19. Застосовувати у професійній діяльності знання із загально-технічних, гуманітарних та природничих наук..

6. Вимоги до знань і вмінь

В результаті засвоєння матеріалів курсу студент-магістр повинен **знати**:

- сутність філософії, її структуру та функції;
- історичні типи світогляду;
- багатовікову історію розвитку філософської думки, у тому числі і в Україні;
- особливості сучасної світової філософії;
- рівні та форми виявлення буття, зокрема, людські виміри проблеми буття;
- походження та сутність, структуру і функції свідомості;
- сутність духовного життя суспільства;
- види, рівні та форми пізнання, їх особливості;
- діалектику пізнання та проблеми істини;
- специфіку, рівні, форми і методи наукового пізнання;
- проблеми філософської антропології і філософії історії.

Вміти:

- орієнтуватись в загальних філософських концепціях і напрямках;
- вести толерантний діалог з представниками різних філософських напрямів;
- самостійно аналізувати світоглядні проблеми сучасності;
- застосовувати діалектичні принципи взаємозв'язку явищ та процесів природного і соціального світу;
- практично застосовувати методи і форми наукового пізнання;
- розуміти сутність внутрішнього світу людини та розглядати її в окресленнях свободи, пошуку та утвердження життєвих сенсів;
- орієнтуватись в історичному процесі, розуміти те, що відбувається у сучасному суспільстві.

7. Програма навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1.

Гуманістичний зміст історії виникнення і розвитку філософії.

Тема 1. Вступ. Філософія як специфічний тип знання.

Поняття „філософія”. Місце філософії в самопізнанні людини. Основні джерела філософії: міфологія, релігія. Світогляд як духовно практичне засвоєння світу. Структура світогляду. Типи світогляду. Світовідчуття, світосприйняття, світорозуміння. Світобачення та його принципи: монізм, плюралізм, скептицизм, догматизм, раціоналізм, сенсуалізм. Предмет і функції філософії. Філософія в системі культури.

Тема 2. Філософія Стародавнього світу.

Історія філософії як сходження до вершин людського самопізнання. Стародавня філософія як зародок і колыска всіх наступних типів філософії. Людина - змістовне ядро всіх проблем стародавньої філософії. Проблема позбавлення людини від страждань у філософії Стародавньої Індії. Проблеми філософії Стародавнього Китаю. Антична філософія: особливості розвитку, морально-етична спрямованість.

Тема 3. Філософія європейського середньовіччя та епохи Відродження.

Загальна характеристика доби середньовіччя. Зміни у світогляді під час переходу від античності до середньовіччя. Роль християнства у формуванні середньовічної філософії. Основні проблеми та досягнення філософії доби середньовіччя в Європі та Візантії. Філософія Відродження: гуманістичний характер; науково-природничі погляди; соціально-політичні ідеї; етика Ренесансу. Проблема людської особистості.

Тема 4. Філософія Нового часу.

Якісно нова спрямованість філософії в епоху ранніх буржуазних революцій в Європі. Пошуки продуктивного методу пізнання: сенсуалізм, раціоналізм. Новий філософський ідеал у філософії просвітництва. Проблема свободи людини та шляхи її соціального визволення. Класична німецька філософія. Моральний смисл обмеження людського розуму і розширення меж віри. Особливості та досягнення класичної німецької філософії.

Тема 5. Філософія XIX -XX століть.

Своєрідність російської філософії: релігійно-ідеалістичний, революційно - демократичний напрямки, руський космізм. Перегляд класичної моделі світорозуміння у філософії XIX-XX століть. Програми радикального оновлення філософії - філософія Маркса й Енгельса, позитивізм, філософія життя. Некласична філософія XX століття: основні напрямки та їх особливості. Критика цінностей західних техногенних цивілізації, відмова від проєктів тотального перевлаштування світу, сцієнтизм та антисцієнтизм, проблеми ірраціонального та несвідомого, екзистенціальна філософія. Проблема знання та мови у філософії.

Тема 6 . Філософська думка в Україні.

Джерела української філософської культури. Становлення українського неоплатонізму XIV - XVI століть. Філософська думка українського ренесансу. Специфіка реформації в Україні. Зародження професійної філософії в культурно - освітніх центрах України: Острозькій та Києво-Могилянській академіях.

Г.Сковорода - родоначальник української класичної філософії. Філософія Т.Г. Шевченко. Академічна філософія XIX століття: особливості, напрямки і основні філософські ідеї. „Культурне відродження” 20-х та філософське відродження 60-х років XX століття. Сучасна філософська думка в Україні. Філософська думка української діаспори.

Змістовний модуль II. Онтологія і гносеологія.

Тема 7. Проблема буття у філософії.

Поняття „онтологія”, „буття”. Фундаментальне значення проблеми буття в філософії. Основні виміри буття(буття речей, природи, людини, духовного і соціального). Світ як всеохоплююча реальність. Єдність природи, суспільства і людини, матеріального буття і людського духу. Практичні витoki людського поділу реальності на об’єктивну та суб’єктивну. Реальність буття та небуття. Єдність матерії, руху, простору, часу. Людська діяльність як особливий спосіб саморуку об’єктивної і суб’єктивної реальності.

Тема 8. Духовний вимір людського буття.

Свідомість людини як діалектичне співвідношення об’єктивної та суб’єктивної реальності, як духовний спосіб орієнтації людини в реальності буття, що розвивається. Проблематика походження, розвитку і сутності свідомості. Свідомість і мова. Структура та функції свідомості. Свідомість та самосвідомість, свідоме, підсвідоме, несвідоме. Загадкові явища людської свідомості та психіки. Суспільна свідомість. Форми суспільної свідомості: політична, правова, моральна, естетична, релігійна, філософська та ін. Проблема вибору свободи і відповідальності.

Тема 9. Основи філософського вчення про розвиток.

Діалектика як вчення про розвиток і універсальні зв’язки. Загальні ознаки і людський критерій розвитку. Принципи діалектики. Категорії діалектики. Закони діалектики, їх методологічне та світоглядне значення. Антиподи діалектики: софістика, метафізика.

Тема 10. Філософія пізнання.

Поняття „гносеологія”. Проблема пізнання у філософії. Поняття пізнання та його рівні. Об’єкт і суб’єкт пізнання. Чуттєве і раціональне, емпіричне і теоретичне пізнання. Опосередковане та безпосереднє пізнання. Логіка та інтуїція. Пізнання та творчість. Пізнання і знання. Проблема істини. Практика як критерії істини. Практика як спосіб ставлення і відношення людини до світу і до самої себе. Типологія видів практики: виробничої, соціальної, політичної, духовної. Знання і мудрість. Методологія. Метод як усвідомлений спосіб пізнавальної діяльності. Методологічний арсенал науки.

Змістовний модуль III. Соціальна філософія.

Тема 11. Логіка та методологія наукового пізнання.

Характерні риси наукового пізнання. Поняття наукового методу. Природничо-наукова, гуманітарно-наукова методологія. Діалектика (антична, містико-екзистенційна, гегелівсько-марксистська). Основні принципи, закони та категорії діалектики. Діалектика і метафізика та їх інтерпретація розвитку. Нелінійне розуміння розвитку. Типи екзистенційної методології (феноменологія, герменевтика). Методологія пізнання як форма організації оптимально-ефективної діяльності людини. Методологія прийняття рішень.

Рівні наукового пізнання. Аналіз і синтез. Аналогія й абстрагування. Індукція і дедукція. Моделювання: сутність та класифікація. Аксиоматичний метод та вимоги до нього. Спостереження й експеримент, їх сутність та види. Особливості технічного експерименту. Форми наукового пізнання. Комп'ютерне моделювання мислення

Тема 12. Філософська концепція людини.

Людина — універсальний і найвищий предмет філософії. Проблема людського начала. Релігійна модель появи людини. Еволюційна (наукова) концепція походження людини. Роль праці та мови у становленні людини. Основні атрибутивні ознаки людини. Філософська проблема взаємовідношення душі і тіла людини. Феномени тілесності і духовності. Співвідношення біологічного, соціального і духовного в людині. Людина як "діяльна цілісність". Специфіка людської діяльності; 11. Потреби. Інтереси. Людина, індивід, особистість. Сенси життя людини і людства. Людиномірна сутність філософії.

Тема 13. Соціальна філософія Філософія суспільства.

Поняття "суспільство" у філософській традиції. Основні підходи до розуміння суспільства. Натуралістичні, соціопсихологічні концепції суспільства. Теорії соціальної (М. Вебер, Т. Парсонс) та предметної дії (К. Маркс). Суспільство як самоорганізуюча і саморозвиваюча система. Природні умови суспільного буття. Географічне середовище і його роль у житті суспільства. Історичні типи природокористування. Географічний детермінізм та сучасна геополітика. Аграрне виробництво — провідний чинник природокористування. Демографічні чинники суспільного розвитку. Якісний стан населення. Історичні типи відтворення населення. Закон Мальтуса. Неомальтузіанство і соціальна екологія. Етноекологічне становище України.

Змістовний модуль III. Релігієзнавство.

Тема 14. Релігієзнавство як наука.

Релігієзнавство як явище духовної культури. Виникнення і становлення релігієзнавства як галузі гуманітарного знання. Поняття і сутність релігії. Релігія - складане духовне утворення. Соціальні, гносеологічні, онтологічні та психологічні чинники релігії. Функції релігії. Класифікація релігії та її географія.

Тема 15. Світові, локальні релігії.

Первісні вірування. Релігії Стародавніх цивілізацій. Світові релігії: буддизм, християнство, іслам та їх течії - загальна характеристика релігій. Нові світові релігії - загальна характеристика. Локальні релігії: іудаїзм, конфуціанство, даосизм, синтоїзм, сикхізм, зороастризм, ведизм, джайнізм, брахманізм - загальна характеристика.

Тема 16. Релігійні конфесії в Україні.

Дохристиянські вірування східних слов'ян. Розвиток християнства в Україні. Християнські конфесії. Церковні розколи та їх вплив на сучасну релігійну ситуацію в Україні. Нехристиянські релігії в Україні. Нетрадиційні релігії. Секти. Свобода совісті як загальнолюдська цінність. Законодавче закріплення свободи совісті в Україні

8. Тематичне планування навчальної дисципліни (структура дисципліни)

№ з/п	Тема	Лекції (год.)	Семінарські заняття (год.)	Самостійна робота (год.)
1.	Вступ. Філософія як специфічний тип знання	2		3
2.	Філософія Стародавнього світу	2	2	3
3.	Філософія європейського середньовіччя та епохи Відродження			3
4.	Філософія Нового часу	2		4
5.	Філософія XIX -XX століть		2	4
6.	Філософська думка в Україні	2		4
7.	Проблема буття у філософії	2	2	4
8.	Духовний вимір людського буття			4
9.	Основи філософського вчення про розвиток	2		4
10.	Філософія пізнання	2	2	4
11.	Логіка та методологія наукового пізнання			4
12.	Філософська концепція людини	2		4
13.	Соціальна філософія	2		4
14.	Релігієзнавство як наука	2	2	3
15.	Світові, локальні релігії			3
16.	Релігійні конфесії в Україні	2		3
	Всього	22	10	58

9. Теоретичне планування курсу

№ п/п	Назва тем курсу, лекційних занять та їх зміст	Час опрацювання (год.)	Бібліографія
1	2	3	4
Модуль 1. Зародження й історичний розвиток філософії: від античності до сьогодення.			
1.	Лекція № 1. Вступ. Філософія як специфічний тип знання. Філософія як мудрість. Філософія як форма суспільної свідомості. Особливості філософського знання. Загальна характеристика філософії. Мета та порядок вивчення філософії як навчальної дисципліни. Світогляд, його структура, риси, суспільноісторичний характер. Історичні тини світогляду: міфологія, релігія, філософія. Філософський світогляд. Предмет, функції, коло основних проблем філософії.	2	1-37
2.	Лекція № 2. Філософія Стародавнього світу. Давньоіндійська філософія. Веди, Брахмани, Упанішади. Ортодоксальні школи (санкх'я, йога). Неортодоксальні школи (буддизм, джайнізм). Стародавня китайська філософія. Етична філософсько-релігійна доктрина Конфуція. Даосизм.	2	1-25
3.	Лекція № 3. Філософія європейського середньовіччя та епохи Відродження. Особливості формування християнської філософії. Патристика (Тертулліан, Августин). Схоластика (Т.Аквінський). Філософський сенс заповідей Христа. Проблема загальних понять у філософії номіналізму та реалізму. Науково-природничі погляди Р.Бекона. У.Оккам про універсали, субстанцію. Поняття «Відродження». Головні риси філософії Відродження. Гуманізм. Від геоцентризму до егоцентризму. Філософія раннього (італійського) Відродження. Філософія пізнього (північного) Відродження (М. Кузанський, Леонардо да Вінчі, Джордано Бруно, Н.Коперник, Ю. Дрогобич).		1-25
4.	Лекція № 4. Філософія Нового часу. Епоха наукових революцій та її вплив на розвиток філософії. Емпіризм і раціоналізм — основні тенденції у філософії ХУІІ-ХУІІІ ст. Ф.Бекон — засновник емпіричного природознавства. Індуктивний метод Бекона. Раціоналізм Р.Декарта.	2	1-22

	Основні правила його наукового методу. Раціоналістична філософія Б.Спінози. Філософія французького Просвітництва. Вольтер і Руссо.		
5.	Лекція № 5. Філософія XIX -XX століть. Позитивізм: умови виникнення, предмет дослідження та вихідні ідеї. Неопозитивізм (М.Ш.ік, Р.Карнап). "Філософія життя" (Ф.Ніцше, З.Фрейд, Л.Бергсон). Екзистенційна філософія (М.Гайдеггер, К.Ясперс, Ж.-П.Сартр, А.Камю). Прагматизм як філософська течія (Ч.Пірс, У.Джемс, Дж.Дьюї). Філософія глобальних проблем (А.Печчеї, А.Браун). Філософія техніки (Ф.Раппе, Ж.Елюль, Л.Мамфорд).		1-15
6.	Лекція № 6. Філософська думка в Україні. Дохристиянські витoki української філософії. "Велесова книга". Філософія Києворуської доби. Філософія українського відродження та Барокко (К.Сакович, І.Пзель, Т.Г.Прокопович, Г.Щербацький). Філософія Г.Сковороди. Філософія Просвітництва й Романтизму в Україні. Соціальна філософія. Історіософська концепція В.Липинського. Філософія української діаспори.	2	1-10
Модуль 2. Проблеми онтології, гносеології, діалектики та антропології.			
7.	Лекція № 7. Проблема буття у філософії. Поняття "світ". Світ як єдність об'єктивної дійсності і дійсності людських сутнісних сил. Світ як множинна і немножинна цілісність. Основні ознаки світу (буттєвість, всеосяжність, цілісність). Історичний розвиток уявлень про світ. Дофілософське розуміння світу. Знання праукраїнців про сили І стадії світобудови. Розвиток наукових уявлень про світ та його будову. Світ як Всесвіт. Світ Землі. Матеріальний і духовний світ. Сучасні наукові уявлення про принципи організації світу. Рух як загальний спосіб існування світу. Універсальність руху та його інтерпретації у філософській традиції. Класифікація форм руху. Просторово-часова структура світу. Проблеми першоначал світу (монізм, дуалізм, плюралізм).	2	1-37
8.	Лекція № 8. Духовний вимір людського буття. Поняття свідомості як особливої здатності людини. Виникнення і природа свідомості. Наука та релігія про основні підґрунтя свідомості. Проблема "чистої свідомості. Генезис свідомості. Свідомість і мова. Свідомість і праця. Структура свідомості. Сфери		1-18

	свідомості: пізнавальна, емоційна, мотиваційно-вольова. Рівні психічного життя людини: несвідоме, підсвідоме, надсвідоме. Визначальні ознаки свідомості. Свідомість, практика, досвід. Свідомість і самосвідомість. Функції самосвідомості (самопізнання, самооцінка, саморегуляція). Суспільна свідомість та її форми, функції, взаємозв'язок.		
9.	Лекція № 9. Основи філософського вчення про розвиток. Діалектика як вчення про розвиток і метод пізнання. Історичні форми діалектики. Поняття категорії, закону, принципу. Діалектика як система принципів, законів, категорій. Об'єктивна і суб'єктивна діалектика. Принципи діалектики. Принцип загального зв'язку. Поняття відношення, зв'язку, взаємодії. Принцип розвитку. Поняття зміни, руху, розвитку. Основні закони діалектики. Основні категорії діалектики. Значення законів і категорій діалектики для теоретичної і практичної діяльності юристів. Класичні альтернативи та модифікації діалектики в сучасних філософських доктринах.	2	1-25
10.	Лекція № 10. Філософія пізнання. Теорія пізнання (гносеологія) як сфера філософського знання, її предмет та основні категорії. Проблема співвідношення об'єкта і суб'єкта пізнання (Декарт, Спіноза, Берклі). Гносеологія у філософії Гегеля і філософії марксизму. Основні принципи сучасної наукової гносеології (об'єктивність, пізнаванність, активне творче відображення, єдність теорії і практики, історизм тощо). Історична і соціокультурна детермінація пізнання.	2	20-37
11.	Лекція № 11. Логіка та методологія наукового пізнання. Характерні риси наукового пізнання. Поняття наукового методу. Природничо-наукова, гуманітарно-наукова методологія. Діалектика (антична, містико-екзистенційна, гегелівсько-марксистська). Основні принципи, закони та категорії діалектики. Діалектика і метафізика та їх інтерпретація розвитку. Нелінійне розуміння розвитку. Типи екзистенційної методології (феноменологія, герменевтика).		16-22
12.	Лекція № 12. Філософська концепція людини. Людина — універсальний і найвищий предмет філософії. Проблема людського начала. Релігійна модель появи людини. Еволюційна (наукова)	2	1-15

	концепція походження людини. Роль праці та мови у становленні людини. Основні атрибутивні ознаки людини. Філософська проблема взаємовідношення душі і тіла людини. Феномени тілесності і духовності. Співвідношення біологічного, соціального і духовного в людині.		
13.	Лекція №13 Соціальна філософія. Філософія суспільства. Поняття "суспільство" у філософській традиції. Основні підходи до розуміння суспільства. Натуралістичні, соціопсихологічні концепції суспільства. Теорії соціальної (М. Вебер, Т. Парсонс) та предметної дії (К. Маркс). Суспільство як самоорганізуюча і саморозвиваюча система	2	1-20
Модуль 3. Релігієзнавство			
14.	Лекція №14. Релігієзнавство як наука. Становлення релігієзнавства як галузі наукового знання: ідеї, підходи, концепції (загальна характеристика). Релігієзнавство як наука і навчальна дисципліна. Об'єкт, предмет і структура релігієзнавства: історія релігії, географія релігії, соціологія релігії, феноменологія релігії, психологія релігії, філософія релігії.	2	1-30
15.	Лекція №15. Світові, локальні релігії. Світові релігії: визначення, виникнення і характерні риси. Соціально-історичні умови та ідейні джерела виникнення, хронологія і географія поширення, кількісні показники буддизму. Виникнення і еволюція християнства: I-XI століття (загальна характеристика).		1-30
16.	Лекція №16. Релігійні конфесії в Україні. Дохристиянські вірування слов'ян. Хрещення Русі. Проблема Київської митрополії та боротьба її за незалежність. Православна Церква під татарами, Литвою та Польщею. Розділення митрополій на Київську та Московську. Унія православної церкви з Римом. Православ'я в козацьку добу. Монастирі у житті українського православ'я. Митрополит Петро Могила та його роль у піднесенні православ'я. Приєднання Київської митрополії до Російської православної Церкви. Секуляризація та експропріація церковного майна при Петрі I. Ліквідація монастирських угідь. Націоналізація церковного майна радянською владою.	2	1-30
	Всього	22	

10. Планування практичних занять

№ з/п	Назва тем курсу, практичних занять та їх зміст.	Час опрацювання (год)	Бібліографія
1	2	3	4
1.	Тема 1. Філософія Стародавнього світу. Філософія європейського середньовіччя та епохи Відродження. Натурфілософія (мілетська школа). Атомістичне вчення Демокріта. Класичний період старогрецької філософії (софісти, Сократ, Платон, Арістотель). Філософія Епікура та Лукреція Кара. Неоплатонізм.	2	1-20
2.	Тема 2. Філософія Нового часу. Філософія XIX - XX століть. Основні правила його наукового методу. Раціоналістична філософія Б.Спінози. Філософія французького Просвітництва. Вольтер і Руссо. Визначальні особливості німецької класичної філософії. Філософська система І.Канта. Сутність його коперніканського перевороту у філософії. Позитивізм та неопозитивізм.	2	1-15
3.	Тема 3. Проблема буття у філософії. Духовний вимір людського буття. Універсальність руху та його інтерпретації у філософській традиції. Класифікація форм руху. Просторово-часова структура світу. Проблеми першоначал світу (монізм, дуалізм, плюралізм). Індивідуальна і суспільна свідомість. Структура суспільної свідомості. Проблема "чистої свідомості". Генезис свідомості. Свідомість і мова. Свідомість і праця.	2	5-10
4.	Тема 4. Філософія пізнання. Логіка та методологія наукового пізнання. Пізнання у контексті людського існування. Суб'єкт і об'єкт пізнання. Види пізнавальної діяльності: чуттєве і раціональне. Діалектика чуттєвого і раціонального у пізнанні. Принцип визначальної ролі практики в пізнанні. Основні принципи, закони та категорії діалектики. Діалектика і метафізика та їх інтерпретація розвитку.	2	10-20
5.	Тема 5. Релігієзнавство як наука. Світові, локальні релігії. Ранні форми релігійних вірувань: магія, фетишизм, анімізм, їх визначення, становлення, загальне й особливе у функціонуванні та вияви в сучасних релігіях. Соціально-історичні причини виникнення, ідейні витоки, кількісні показники і географія поширення ісламу.	2	20-37
	Всього	10	

11. Планування самостійної роботи			
№ з/п	Назва тем курсу, практичних занять та їх зміст. Назви змістовних модулів	Час опра цюва ння (год)	Бібліог рафія
1.	Тема № 1. Вступ. Філософія як специфічний тип знання. Принципи формування світобачення (монізм, плюралізм, скептицизм, догматизм, раціоналізм, сенсуалізм). Буденний і теоретичний світогляди та їх характерні особливості. Типи світогляду залежно від носіїв, ставлення до історичного прогресу, ознак світовідчуття. Історичність світогляду (міфологія, релігія, філософія). Сучасна світоглядна парадигма. Філософія як теоретична основа світогляду.	3	1-37
2.	Тема № 2. Філософія Стародавнього світу. Давньоіндійська філософія. Веди, Брахмани, Упанішади. Ортодоксальні школи (санкх'я, йога). Неортодоксальні школи (буддизм, джайнізм). Стародавня китайська філософія. Етична філософсько-релігійна доктрина Конфуція. Даосизм. Антична філософія. Основні етапи розвитку	3	1-24
3.	Тема № 3. Філософія європейського середньовіччя та епохи Відродження. Особливості формування християнської філософії. Патристика (Тертуліан, Августин). Схоластика (Т.Аквінський). Філософський сенс заповідей Христа. Проблема загальних понять у філософії номіналізму та реалізму. Науково-природничі погляди Р.Бекона. У.Оккам про універсали, субстанцію.	3	1-13
4.	Тема № 4. Філософія Нового часу. Визначальні особливості німецької класичної філософії. Філософська система І.Канта. Сутність його коперніканського перевороту у філософії. Особливості «Науковчення» І.Г. Фіхте та «Натурфілософії» Шеллінга.	4	1-20
5.	Тема № 5. Філософія XIX -XX століть. Прагматизм як філософська течія (Ч.Пірс, У.Джемс, Дж. Дьюї). Філософія глобальних проблем (А.Печчеї, А.Браун). Філософія техніки (Ф.Раппе, Ж.Елюль, Л.Мамфорд).	4	1-10
6.	Тема № 6. Філософська думка в Україні. Філософія Просвітництва й Романтизму в Україні (О.Новицький, Т.Шевченко, П.Юркевич). Соціальна філософія М.Драгоманова, І.Франка. Націософія Д.Донцова. Історіософська концепція В.Липинського. Філософія української діаспори (І.Лисяк-Рудницький, Д.Чижевський).	4	1-37

7.	Тема № 7. Проблема буття у філософії. Онтологія — метафізика буття. Поняття "буття". Специфічна особливість змісту категорії буття. Концепція буття в історії філософії. Буття як незмінне, нерухоме. (Парменід) і буття як мінливе (Геракліт). Арістотель про різні форми буття. Світ буття Платона. Декарт і Лейбніц, Кант і Гегель про буття. Проблема в сучасних концепціях. Багаторівневий характер буття. Основні форми буття (буття тіл, процесів, буття людини, буття духовного, буття соціального). Людина і буття як "мікро" і "макросвіт". Суперечливість буття людини (тілесне-духовне). Буття і небуття. Проблема сенсу людського буття. Буття людини як буття можливості.	4	20-29
8	Тема № 8. Духовний вимір людського буття. Структура свідомості. Сфери свідомості: пізнавальна, емоційна, мотиваційно-вольова. Рівні психічного життя людини: несвідоме, підсвідоме, надсвідоме. Визначальні ознаки свідомості. Свідомість, практика, досвід. Свідомість і самосвідомість. Функції самосвідомості (самопізнання, самооцінка, саморегуляція). Суспільна свідомість та її форми, функції, взаємозв'язок.		15-29
9.	Тема № 9. Основи філософського вчення про розвиток. Поняття зміни, руху, розвитку. Основні закони діалектики. Основні категорії діалектики. Значення законів і категорій діалектики для теоретичної і практичної діяльності людини. Класичні альтернативи та модифікації діалектики в сучасних філософських доктринах.	4	20-30
10.	Тема № 10. Філософія пізнання. Опосередковане (раціональне) та безпосереднє (ірраціональне) пізнання. Інтуїція. Творча уява. Розуміння. Пояснення. Проблема істини (істина об'єктивна і суб'єктивна, абсолютна і відносна). Істина — процес. Істина — хибність (помилковість). Істина і вірогідність, імовірність. Істина монологічна (наукова) і поліфонічна (філософська). Істина, оцінка, цінність. Знання і мудрість. Рівні знання: віра, гадка, дискурсивне знання, "софійне" знання (мудрість). Критерії істини. Пізнання і практика. Поняття "практика". Форми і рівні практичної діяльності. Гуманістичний зміст практики та її функції. Тема 11	3	1-35
11.	Тема № 11. Логіка та методологія наукового пізнання. Рівні наукового пізнання. Аналіз і синтез. Аналогія й абстрагування. Індукція і дедукція. Моделювання: сутність та класифікація. Аксіоматичний	3	1-30

	метод та вимоги до нього. Спостереження й експеримент, їх сутність та види. Особливості технічного експерименту. Форми наукового пізнання. Комп'ютерне моделювання мислення		
12.	Тема № 12. Філософська концепція людини. Людина як "діяльна цілісність". Специфіка людської діяльності; 11. Потреби. Інтереси. Людина, індивід, особистість. Сенс життя людини і людства. Людиномірна сутність філософії. Основні підходи до сенсожиттєвих пошуків. Проблема смерті.	4	1-10
13.	Тема № 13. Соціальна філософія. Суспільство як система соціальних відносин та їх типологія. Система регуляції соціальних відносин. Типи соціальних інститутів. Політика як регулятивний механізм функціонування та розвитку соціуму. Політичні відносини. Поняття "політична система суспільства". Структура політичної системи суспільства. Держава: сутність, походження та історичні типи. Функції держави. Інститут влади. Форми правління та форми державного устрою. Політичний режим. Правова держава: ознаки та шляхи її формування в Україні. Парадокси посттоталітарної свідомості. Права людини як філософська проблема	4	17-23
14.	Тема № 14. Релігієзнавство як наука. Наукові концепції походження релігії: астральна (солярна), міфологічна, анімістична, прамонотеїзму, аніматизму, преанімізму, магічна, соціальна, психологічна тощо. Матеріалістичне вчення про виникнення релігії. Сучасні уявлення про походження релігії.	3	6-15
15.	Тема № 15. Світові, локальні релігії. Православ'я: історія формування, кількісні показники та географія поширення. Католицизм: історичні етапи, особливості формування, кількісні показники та географія поширення. Протестантизм: соціально-економічні, політичні, ідеологічні, релігійні передумови виникнення.	3	1-5
16.	Тема № 16. Релігійні конфесії в Україні. Нетрадиційні неорелігії в Україні. Поліфонічність та синкретичність духовно-релігійної мапи України. Традиційні релігійні меншини. Неохристиянство, харизматичні рухи, релігії східного спрямування, синкретичні вірування, езотеричні об'єднання, неоязичництво, сайєнтологічні рухи, магічні та сатанинські культи.	3	35-40
	Всього	58	

12. Форми організації навчання

Основними формами організації освітнього процесу є різні типи занять: проблемні й оглядові лекції, активні семінари, ділові ігри, тренінги, дослідницькі методи, презентації, кейс-стаді, бесіди і дискусії, робота в Internet аудиторії - відео лекції, онлайн-курси, дистанційні консультації тощо, спрямовані на активізацію й стимулювання навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти.

Також формами організації навчальних занять є круглі столи, конференції, інтерактивні заняття (заняття «дискусійна група», заняття з навчанням одних здобувачів освіти іншими), інтегровані заняття, проблемні заняття, відеозаняття тощо.

Методи навчання

Під час вивчення дисципліни «Основи філософських знань» використовуються наступні методи навчання:

- міні-лекція – використовується для пояснення важливих питань, тенденцій;
- розповідь – використовується при повідомленні фактів, подій;
- бесіда – розмова викладача зі здобувачами освіти на підставі чіткої системи запитань, які підводять слухачів до активного засвоєння системи фактів, нового поняття або закономірностей;
- демонстрація – використання на заняттях навчальних відеофільмів,
- проблемне навчання – розв’язання нестандартних ситуацій, у ході яких здобувачі освіти засвоюють нові знання, здобувають нові уміння та практичні навички.
- робота з історичними джерелами, документами – відпрацьовується вміння здобувачами освіти аналізувати, добувати інформацію, використовувати її у відповідях;
- самостійна робота здобувачів освіти – самостійна навчальна діяльність здобувачів освіти на занятті та в позааудиторний час, яка сприяє формуванню, виробленню навичок самостійної пізнавальної діяльності здобувачів освіти.

За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота здобувачів освіти: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проєктів.

Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни.

Створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

Засоби діагностування результатів навчання

Для ефективної перевірки рівня засвоєння здобувачами освіти знань, умінь і навичок з навчальної дисципліни використовують різні методи і форми контролю: 1) метод усного контролю: основне запитання, додаткові, допоміжні; запитання у вигляді проблеми; індивідуальне, фронтальне опитування і комбіноване; 2) метод письмового контролю; 3) метод тестового контролю.

Поточний контроль успішності здобувачів освіти - це систематична перевірка знань здобувачів освіти, яка проводиться на поточних заняттях відповідно до розкладу та відповідно до робочої програми. Його мета – систематична перевірка

розуміння та засвоєння теоретичного навчального матеріалу, уміння використовувати теоретичні знання при виконанні практичних завдань тощо. Можливості поточного контролю: мотивація навчання, стимулювання навчально-пізнавальної діяльності, диференційований підхід до навчання, індивідуалізація навчання тощо. Методи поточного контролю: усний контроль (під час опитування, бесіди, доповіді, читання тексту, повідомлення на задану тему та ін.); письмовий контроль (контрольна робота/тест у письмовій формі, твір, виклад матеріалу на задану тему в письмовому вигляді тощо); комбінований контроль; презентація СРС; практичний контроль (під час практичних робіт, на практикумах, під час усіх видів практики); спостереження як метод контролю; тестовий контроль; графічний контроль; програмований контроль; лабораторний контроль; проблемні ситуації та ін. Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно до конкретних цілей теми з метою перевірити ступінь та якість засвоєння матеріалу, що вивчається та під час індивідуальної роботи викладача зі студентом для тих тем, які студент опрацьовує самостійно і вони не належать до структури практичного заняття. На всіх практичних заняттях застосовується об'єктивний контроль теоретичної підготовки та засвоєння практичних навичок із метою перевірки підготовленості студента до заняття. В процесі поточного контролю оцінюється самостійна робота студента щодо повноти виконання завдань, рівня засвоєння навчальних матеріалів, оволодіння практичними навичками аналітичної, дослідницької роботи та ін.

Семестровий контроль з дисципліни «Основи філософських знань» проводить освітнього процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеного робочою програмою дисципліни згідно з діючим Положенням про екзамени та заліки в ВСП «Любешівський ТФК ЛНТУ». Форма проведення семестрового контролю є комбінованою (частково усна - при проведенні співбесіди, частково письмова - при відповідях на теоретичні питання та виконання розрахунків), зміст і структура екзаменаційних білетів (контрольних завдань), критерії оцінювання визначаються рішенням ЦМК у НМК дисципліни «Основи філософських знань» й доводяться до відома здобувачів освіти.

Контроль у позааудиторний час 1. Перевірка конспектів лекцій і рекомендованої літератури. 2. Перевірка і оцінка рефератів по частині лекційного курсу, який самостійно пророблюється. 3. Індивідуальна співбесіда зі студентом на консультаціях. Консультації. Мета консультацій - допомогти здобувачам освіти розібратись у складних питаннях, вирішити ті з них, у яких здобувачі освіти самостійно розібратись не можуть. Одночасно консультації надають можливість проконтролювати знання здобувачів освіти, скласти правильне уявлення про перебіг і результати навчальної роботи.

13. Критерії оцінки знань, умінь і навичок здобувачів освіти

Оцінка	Критерії оцінки
«2»	З допомогою викладача відтворює на рівні розпізнання окремі елементи навчального матеріалу та викопує зі значними труднощами окремі елементи практичних завдань. Під час відповіді і при виконанні практичних завдань припускається суттєвих помилок.
«3»	Без достатнього розуміння відтворює основний навчальний матеріал та виконує практичні завдання з епізодичною допомогою викладача. З помилками дає визначення основних понять. Може частково аналізувати навчальний матеріал, порівнювати і робити висновки. Користується окремими видами технічної і конструктивно-технологічної документації. При відповіді та виконанні практичних завдань припускається помилок, які може частково виправити.
«4»	Володіє основним навчальним матеріалом в усній, письмовій і графічній формах та застосовує його при виконанні практичних завдань як в типових, так і в дещо ускладнених умовах. Дає визначення основних понять, аналізує, порівнює і систематизує інформацію та робить висновки. Його відповідь в цілому правильна, логічна і достатньо обґрунтована. Виконує практичні завдання з типовим алгоритмом з консультацією викладача. Усвідомлено користується довідковою інформацією. При відповіді та виконанні практичних завдань припускається несуттєвих помилок, які може виправити.
«5»	Володіє системними знаннями навчального матеріалу та ефективно їх застосовує для виконання практичних завдань, що передбачені навчальною програмою. Відповідь студента повна, правильна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення. Вміє самостійно знаходити і користуватися джерелами інформації, оцінювати отриману інформацію. Встановлює причинно-наслідкові та міжпредметні зв'язки. Робить аргументовані висновки. Бездоганно виконує практичні завдання як з використанням типового алгоритму, так і за самостійно розробленим алгоритмом.

14. Політика навчальної дисципліни

Здобувач освіти зобов'язаний в повному обсязі оволодіти знаннями, вміннями, практичними навичками та компетентностями з дисципліни «Основи філософських знань». Активна участь здобувачів на практичних заняттях, під час опитування, відвідування лекційних занять, ініціативність в обговоренні дискусійних тем, своєчасність виконання РГР, самостійної роботи, заохочення здобувачів до науково-дослідної роботи. Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін. Відпрацювання пропущених занять є обов'язковим незалежно від причини пропущеного заняття, здобувач презентує

виконанні завдання під час консультації викладача. Під час роботи над індивідуальними завданнями, розв'язуванням задач не допустимо порушення академічної доброчесності. Презентації та виступи мають бути авторськими та оригінальними. Дотримуватись Положення про академічну доброчесність у Відокремленому структурному підрозділі «Любешівський ТФК ЛНТУ» <http://www.ltklntu.org.ua/%d0%b0%d0%ba%d0%b0%d0%b4%d0%b5%d0%bc%d1%96%d1%87%d0%bd%d0%b0%d0%b4%d0%be%d0%b1%d1%80%d0%be%d1%87%d0%b5%d1%81%d0%bd%d1%96%d1%81%d1%82%d1%8c/>

Крім того, підсумковий семестровий контроль здобувачів освіти може здійснюватися з використанням технологій дистанційного навчання коледжу; з метою контролю виконання завдань екзамену в дистанційній формі викладач має право протягом усього заходу користуватись засобами інформаційно-комунікаційного зв'язку, які дозволяють ідентифікувати здобувача освіти (Zoom, GoogleMeet, Viber тощо).

Для успішного проходження курсу та складання контрольних заходів необхідним є вивчення навчального матеріалу за кожною темою.

15. Рекомендована література

1. Петрушенко В. Л. Філософія : підручник / В. Л. Петрушенко. – Вид. 4-е, випр. і доп. – Львів : Магнолія плюс, 2001. – 445 с.
2. Петрушенко В. Л. Філософія : підручник / В. Л. Петрушенко. – 4-те вид., випр. і доп. – Львів : Магнолія, 2006. – 504 с.
3. Поцюрко М. Філософія : навч.-метод. посіб. / Марія Поцюрко. – Львів : Сполом, 2014. – 276 с.
4. Причепій Є. М. Філософія : посіб. / Є. М. Причепій, А. М. Черній, В. Д. Гвоздецький, Л. А. Чекаль. – Київ : Академія, 2001. – 575 с.
5. Причепій Є. М. Філософія : посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Є. М. Причепій, А. М. Черній, Л. А. Чекаль. – Київ : Академвидав, 2003. – 575 с.
6. Причепій Є. М. Філософія : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів/Є. М. Причепій. – Київ : Академвидав, 2005. – 592 с.
1. Васянович Г. Філософія : навч. посіб. / Григорій Васянович. – Львів : Норма, 2005. – 210 с.
2. Касьян В. І. Філософія : навч. посіб. / В. І. Касьян. – 5-те вид., випр. і доп. – Київ : Знання, 2008. – 347 с.
3. Пазенок В. С. Філософія : навч. посіб. / В. С. Пазенок. – Київ : Академвидав, 2008. – 279 с.
4. Рижак Л. Філософія : підручник /Людмила Рижак. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2013. – 650 с.
5. Філософія : навч. посіб. /[Л. В. Губерський, І. Ф. Надольний, В. П. Андрущенко та ін] ; за ред. І. Ф. Надольного. – 7-ме вид., стереотип. – Київ : Вікар, 2008. – 534 с.
6. Філософія : [навч. посіб.] / [П. С. Щерба, В. К. Щедрін, О. А. Заглада.] ; за заг. ред. С. П. Щерби. – Київ : МАУП, 2004. – 575 с.
7. Філософія : навч. посіб. /Ю. В. Осічнюк, В. С. Зубов, І. М. Молчанов та ін. ; за ред. Ю. В. Осічнюка. – Київ : Атіка, 2003. – 461 с.
1. Арутюнов В. Філософія [Навчально-методичний посібник] / В. Арутюнов, С. Бондар. – К.: Аспект-Поліграф, 2008. – 309 с.

2. Бойко О. Філософія: курс лекцій: У 2-х ч / [уклад. О. Бойко]. – Суми, 2010. – Ч. 1. Історія світової та української філософії. – 187 с.
3. Бойко О. Філософія: курс лекцій: У 2-х ч / [уклад. О. Бойко]. – Суми, 2010. – Ч. 2. Філософські системи. – 179 с.
4. Губерський Л. Філософія: Хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. Л. Губерського – К.: Знання, 2009. – 621 с.
5. Огнев'юк В. Філософія. Історія філософії: Підручник / В. Огнев'юк, І. Утюж. – К.: Грамота, 2010. – 256 с.
6. Огнев'юк В. Освіта в системі цінностей сталого людського досвіду / В. Огнев'юк. – К: Знання України, 2003.
7. Причепій Є. Філософія: Підручник / Є.Причепій, А. Черній, Л. Чекаль – К.: Академвидав, 2007.
8. Докаш В. Релігієзнавство: Навчальний посібник / За ред. В. Докаша, Г. Коцур та ін. – Чернівці: Рута, 2008. – 288 с.
9. Колодний А. Основи релігієзнавства. Курс лекцій. - К., 2006.
17. Лешан В. Релігієзнавство. Кредитно-модульна система навчання: Підручник / Володимир Лешан, Ярослав Чорненко. – Чернівці, 2011. – 632 с.
18. Мозговий Л. Релігієзнавство: Навчальний посібник / За ред. Л. Мозгового, О. Бучми. — К.: Центр учбової літератури, 2008. — 264 с.
19. Сидоренко О. Релігієзнавство. Підручник / О. Сидоренко. – К.: 2008. – 470 с.
20. Черній А. Релігієзнавство : підручник / А. Черній. — К. : Академвидав, 2008. — 400 с.
21. Харьковщенко Є. Релігієзнавство: Підручник / Є. Харьковщенко. – Х., 2007. – 379 с.
22. Щерба С. Філософія. Підручник / С. Щерба. – К.: Кондор, 2007.
23. Кислюк К. Релігієзнавство / К. Кислюк, О. Кучер. – К.: Кондор, 2004. – 646 с.
24. Бичко І. Філософія. Підручник / І. Бичко. – К., 2006. – 656 с.
25. Касьян В. Філософія: відповіді на питання екзаменаційних білетів: Навч. посіб. / В. Касьян. – К.: Знання, 2008. – 347 с.
26. Блощинська В.А. Етика. Практикум. – К., 2005.
27. Лешан В. Історія християнства в Україні / В. Лешан, Ю. Звенигородська. – Чернівці: Рута, 2007. – 120 с.
28. Бойченко І.В. Філософія історії. -К.,2000.
29. Бойченко І. Філософія історії / І. Бойченко, М. Горлач, І. Жиленкова, Є. Мануйлов. – К.: Прапор, 2006. – 656 с.
30. Боров Ю.Б. Эстетика.: В 2-х т. 5-е изд., доп. – Смоленск, 1997.
31. Бублик С.А. Релігієзнавство: навчальний посібник. - К.,1998.
32. Гах Є.М. Етика ділового спілкування. – К.,2005.
33. Горлач М.І. Філософія: підручник. - Харків, 2000.
34. Горський В.С. Історія української філософії. Навч.посіб. - К., 2001
35. Гусев В.І. Історія західноєвропейської філософії XV XVII ст. Курс лекцій. – К., 1994.
36. Петрушенко, В. П. Основи філософських знань[Текст] : В. П. Петрушенко. – К. : Каравела, Львів : Новий світ-2000, 2001 – 448 с.
37. Подольська, Є. А. Кредитно-модульний курс з філософії: філософія, логіка, етика, естетика, релігієзнавство [Текст] : навч. посібник / Є. А. Подольська. – К. : Центр навчальної літератури, Інкос, 2006. – 624 с.